

Mündəricat

- 01 Məktəblərdə rifah: "HundrED Spotlight" hesabatı
- 02 Səlahiyyətli vətəndaşlar, məlumatlı istehlakçılar və bacarıqlı işçilər: davamlı gələcək üçün təhsil və bacarıq siyasətlərinin hazırlanması
- 03 Təhsil transformasiyasının idarə edilməsi – MOPAN qiymətləndirməsinə dair refleksiya
- 04 Təhsil inkişafı üçün institusional profil – tələbə uğurunu şərtləndirən amillərin müəyyənləşdirilməsi

Məktəblərdə rifah: "HundrED Spotlight" hesabatı

Məktəblərdə rifah: "HundrED Spotlight" hesabatı təhsildə rifahın kritik rolunu araşdır. Eyni zamanda şagirdlərin akademik uğuru, emosional sağlamlığı və ümumi həyat məmnuniyyətini üçün təhsildə rifahın əhəmiyyətini vurğulayır. HundrED və Beynəlxalq İnkubatorlar (IB) arasında əməkdaşlıq nəticəsində hazırlanmış hesabat tələbə rifahını global səviyyədə təşviq edən innovativ təcrübələri müəyyən etməyə və nümayiş etdirməyə məqsədli dəyər.

Hesabat rifahı çətinləşdirən bir anlayış kimi müəyyən edir və fərdin həyat məmnuniyyətini və emosional sağlamlığını əhatə edir. Hesabat həmçinin Oksford Universitetinin "Wellbeing Research Centre" tərəfindən təqdim edilən rifah anlayışına əsaslanaraq şagirdlərin məktəb həyatından məmnunluq, mübarət, emosiyalar və məqsəd hissi kimi subyektiv təcrübələrinə diqqət yetirir.

Şagird rifahına təhdidlər:

Hesabat şagird rifahına təsir edən bir sıra global problemləri müəyyən edir. Bu problemlər mədəni, sosial-iqtisadi və coğrafi kontekstlərə görə dəyişir. Əsas çətinliklər bunlardır:

- 1. Psixi sağlamlıq və sosial-emosional bəcaqlar:** Şagirdlər arasında stress, narahatlıq və depressiya səviyyələrinin artması kritik problemlərdən biridir.
- 2. Qlobal problemlər və rəqəmsal təzyiqlər:** Rəqəmsal dövr və iqlim dəyişikliyi, siyasi qeyri-sabitlik kimi qlobal böhranlar şagirdlərdə stress və qeyri-müəyyənliyi artırır.
- 3. Sosial izolyasiya və əlaqəsizlik:** Xüsusilə uzaq və ya kənarlaşdırılmış icmalarda sosial təəcül həmişəlik, həm də psixi sağlamlıq üçün risklər yaradır.
- 4. Akademik təzyiqlər:** Yüksək akademik göstərici tələbi tez-tez tələbələrini həyatında bələnəsizliyə səbəb olur və onların həlvetik inkişafını kəllədə qoyur.

Rifah proqramlarının tətbiqində maneələr:

Hesabat rifah təşəbbüsünün məktəblərdə tətbiqini çətinləşdirən sistemətik maneələri də vurğulayır.

- **Dəstək xidmətlərinə məhdud giriş:** Bir çox məktəbdə psixi sağlamlıq və rifah dəstəyi üçün kifayət qədər resurs və infrastruktur yoxdur.

- **Mədəni və sosial-iqtisadi maneələr:** Təhsilə cəmiyyətdəki fərqlər və psixi sağlamlıqla bağlı maneələr rifah proqramlarının bərabər şəkildə tətbiqinə maneə təsir göstərir.

- **Maraqlı tərəflərin rəziyyəti və maliyyələşdirmə:** Maraqlı tərəflərin müqaviməti və məhdud

- maliyyələşdirmə tez-tez akademik nəticələri rifah təşəbbüsündən üstün tutur.

- **Cəvəbsiz təhsil strukturları:** Yalnız akademik nəticələrə diqqət yetirən ənənəvi təhsil modelləri

- şagirdlərin daha geniş ehtiyaclarını qarşılamada uğursuz olur.

Rifahın təşviqində məktəblərin rolu:

Şagird rifahını dəstəkləmək üçün məktəblər unikaldir və təhdükəsiz, inklüziv, dəstəkləyici mühitlər təmin edə bilər. Hesabat şagirdlər müəllimlər, valideynlər və daha geniş icma daxil olmaqla bütün maraqlı tərəflərlə rifah mədəniyyətini yaratmaq üçün məktəb yanaşmasının əhəmiyyətini vurğulayır və müəllim rifahının şagird rifahı ilə sıx bağlı olduğunu qəbul edir. Çünki, müəllimlər şagirdlərin təcrübələrini formallaşdırmaqda mühüm rol oynayır.

Həmçinin, hesabatda etnik mənsubiyyət, cinsiyət və sosial-iqtisadi status kimi sosial-demografik amillərin tələbələrini subyektiv rifahına əhəmiyyətli təsir göstərdiyi də öz əksini tapır.

Rifahın ölçülməsi və həllərin müəyyənəndirilməsi:

Rifahın təşviqində əsas problemlərdən biri onun ölçülməsinin mürəkkəbliyidir. Akademik göstəricilərdən fərqli olaraq rifah standartlaşdırılması çətin olan subyektiv təcrübələri əhatə edir. Hesabat şagirdlərin müxtəlif ehtiyaclarını və təcrübələrini nəzərə alan kontekstual ölçmə alətlərini vurğulayır. Belə ki, innovasiyalar, həllərin seçilməsi, sınaqdan keçirilməsi və qiymətləndirilməsi üzrə interaktiv proses ən yaxşı təcrübələrin müəyyən edilməsi üçün mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Seçilmiş İnnovasyonlar:

Hesabat şğırd rıfahının mütalif aspektlerini ahatı edın 13 ölkadan 15 İnnovativ programı taqđım edir. Bu İnnovasyonlar tesir ve genişlenme qabiliyyatı esasında seçilmiştir.

Nümunalar:

- Switch4Schools (Avstraliya): Emosional tanzimlama ve dayanıqlılığa yönəlmiş program.
- Roots of Empathy (Kanada): Köpələri qarşılıqlı əlaqə vasitəsilə empatiya və sosial-emosional öyrənməni təqviş edən təqəbbüs.
- Flying Colors (Uşqanda): Qaçqın düşərgələrində sosial-emosional öyrənmə və layihə əsası öyrənməni birləşdirən program.
- Embedding Wellbeing in Ethiopian Schools (Efiopiya): Kənd icmalarında tədris təcrübələrinə və sosial-emosional öyrənməni daxil edən program.

Şeyd olunan İnnovasyonlar, risk altındakı əhali qrupu üçün hədəf müdaxilələrdən başlayaraq bütün tələbələrə faydla verən universal programlara qədər rıfahın təqviqinə mütalif yanaşmalar nümayiş etdirir.

Əsas tövsiyələr:

Hesabat şğırd rıfahını artırmaqda məktəblər, siyasətçilər və İnnovatorlar üçün bir neçə tövsiyə taqđım edir:

- 1. Rıfah prioritetləşdirin:** Məktəblər rıfahı təhsilin əsas elementi kimi qəbul etməlidir. Bu bütün maraqlı tərəfləri ahatı edən sistemli yanaşma tələb edir.
- 2. İlk pillədən başlayın:** Məktəblər idarə olunan təqəbbüslərlə başlamalı və daha geniş rıfah mədəniyyəti yaratmaq üçün sayları tədricən genişləndirməlidir.
- 3. Sübuta əsaslanan təcrübələrdən istifadə edin:** İnnovasyonların effektivliyi və genişlənmə qabiliyyatını (yəni, daha geniş miqyasda və fərqli kontekstlərdə də eyni nəticəni əldə etmək potensialı) təmin etmək üçün tədqiqatçılara əsaslanmalı və möhkəm məlumatlarla dəstəklənməlidir.
- 4. Məşğul rıfahını dəstəkləyin:** Məşğul rıfahının psixi sağlamlıqını, rıfahını dəstəkləmək tələbələr üçün müsbət öyrənmə mühiti yaratmaq olduğca əhəmiyyətlidir və vacibdir.
- 5. Müsbət münasibətləri təqviş edin:** Şğırdlər, məşğul rıfahını və valideynlər arasında güclü münasibətlərin qurulması emosional və sosial rıfahın təqviqi üçün mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Nəticə:

"Hundred Schools of Wellbeing in Schools" adlı hesabat şğırd rıfahını global təhsil sistemlərində prioritetləşdirməyin vacibliyini vurğulayır. Həmçinin İnnovativ təcrübələr və praktik tövsiyələr taqđım etməklə məktəblər, siyasətçilər və pedaqoqlar tələbələrə inkişaf edə biləcəyi mühitlər yaratmağa ruhlandırılmış hədəfləyir. Seçilmiş İnnovasyonlar rıfahın təqviqinin şğırdlərin emosional sağlamlıqını və akademik uğurunu artırmaq üçün vacibliyini nümayiş etdirir.

Manba: Warren, Frederika, M. Mariah Youtilainen, & Crystal Green. Spotlight: Wellbeing in Schools. Hundred, 2025.

**Səlahiyyətli vətəndaşlar,
məlumatlı istehlakçılar və
bacarıqlı işçilər:
davamlı gələcək üçün
təhsil və bacarıq
siyasətlərinin hazırlanması**

02

OECD tərəfindən "Səlahiyyətli vətəndaşlar, məlumatlı istehlakçılar və bacarıqlı işçilər" (səhifə 6) üçün təhsil və bacarıq siyasətlərinin hazırlanması" adlı hesabat təqdim olunmuşdur. Hesabat təhsil və təlim sistemlərinin transformativ dəyişikliklərə, davamlı cəmiyyətlərin qurulmasına və yaşlı keçidə (dəstəkdəki mühim rolunu vurğulayır. Hesabatda iqlim dəyişikliyi, biomüxtəlifliyin itirilməsi və pərklənmə kimi global böhranların dövrümüzün ən böyük çağırışlarından olduğu bildirilir. Qeyd olunur ki, bu problemlər insan rifahını, iqtisadi sabitliyi və ətraf mühitin sağlamlığına təhdid edir. Bu çağırış əlaqəli məsələlər transformativ həllər tələb edir. Bəla ki, bacarıqların təhsil ilə inkişafı bu həllərin mərkəzində dayanması əvəzlə də hesabatda bildirilir. Bildirilir ki, təhsil sistemləri insanlara məsuliyyətli davranma, samərəli qərarlar qəbul etmək və davamlı keçidlərə töhfə vermək üçün unikal imkanlar təqdim edir.

Hesabat təhsil və bacarıq siyasətlərini yenidən təkmilləşdirmək üçün ibtidai təhsildən əvvəl təhsil və ömürboyu öyrənməyə qədər uzanan həyat dövrü yanaşmasını təqdim edir. Həmçinin, hesabat global nümunələr və məlumatlara əsaslanaraq əşyaedici sahələrdə **faaliyyət strategiyaları** təklif edir.

1. Vətəndaşları və icmaları davamlı faaliyyət üçün gücləndirmək;
2. Məlumatlı istehlak və həyat tərzi seçimlərini təşviq etmək;
3. Yaşlı iqtisadiyyata uyğunlaşmaq üçün fərqləri lazımi bacarıqlarla təmin etmək.

Hesabatda əşyaedici nüənlər öna çıxarılmışdır:

Davamlı təhsil üçün həllətli, həyat dövrü yanaşması;
Davamlı təhsil uşaqlıqdan başlanmalı və ömür boyu davam etməlidir;
Erkən mərhələdə verilən təhsil ikin. məlumatlılıq yaradır, böyüklik üçün təlimlər isə yaşlı işlər və davamlı təcrübələr üçün vacib bacarıqları inkişaf etdirir. Ömürboyu öyrənmə, ətraf mühit problemlərini döndürdüğü sürətli sosial və iqtisadi dəyişikliklərə uyğunlaşmaq üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bu yanaşma təhsilin hər mərhələsində davamlılıq mövzusunun inteqrasiyasını tələb edir. Təhsil, iqlim dəyişikliyi, biomüxtəlifliyin itirilməsi və ətraf mühitin deqradasiyası kimi global problemlərin həllində əsas rol oynayır. Hesabat vurğulayır ki, təhsil sistemləri fərqləri davamlı təcrübələri dəstəkləmək üçün zərur bilik və bacarıqlarla, münasibətlərlə təmin etmək məqsədilə inkişaf etdirilməlidir. Məsələn, G20 ölkələrində böyükliklərin 71%-i iqlim dəyişikliyi ilə bağlı tədbirlər dəstəkləndirən onları anırsanız bu problemin səbəbləri və həll yolları haqqında dərindən anlayışa malik deyil. OECD-nin 2018-ci il Beynəlxalq Şəgird Nəliyyətlərini Qiymətləndirməsi Programına (PISA) əsasən 15 yaşlı şagirdlərin təmininin 80%-i iqlim dəyişikliyi haqqında məlumatlı olduğunu bildirdilər. Şagirdlərin yalnız 63%-i onun təsirlərini izah etməkdə özünü əmin hiss edib. Bu daha güclü davamlılıq təhsilinin vacibliyini bir daha göstərir.

Fərdi və kollektiv agentliyin gücləndirilməsi:

Global böhranlara effektiv reaksiya vermək üçün fərqlər ekoloji səvadlılıq, sistem düşüncəsi və etim anlayış inkişaf etdirməlidir. Agentliyin gücləndirilməsi fərqlərin sosial və ekoloji sistemlər daxilində məsuliyyətlə addımlar atmasını təmin edir. Bu yanaşma tək fərdi məsuliyyətlə öna çıxarmır, həm də kollektiv faaliyyətin və hökumətlərin məsuliyyətə cəlb edilməsinin vacibliyini vurğulayır.

Sosial davranış dəyişikliklərində təhsilin rolu:

Təhsil sistemləri davranış və normalara təsir göstərərək, öyrənilənləri həm fərdi, həm də icmal səviyyədə davamlı seçimlər etməyə hazırlayır.

Hesabatda qeyd edilir ki, enerji, nəqliyyat və qida istehlakı kimi əsas sahələrdə həm fərdi həm də kollektiv faaliyyət istixana qazı emissiyalarını əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər. Məsələn, Earth4All sorğusuna (2024) görə, G20 ölkələrində böyükliklərin 71%-i emissiyalarını azaldılması üçün tədbirlərin zərurliyinə inanır.

Norveçdə 2023-cü ildə yayımlanan bir hesabat isə yaşlı iqtisadiyyata keçid zamanı meydana çıxan bacarıq boşluqlarını aradan qaldırmaq üçün təhsil müəssisələrini, işəgötürənləri və hökumət arasında daha güclü əməkdaşlığın əhəmiyyətini xüsusi vurğulayır.

İşmak bazarı transformasyonu ve yeşil geçiş:

Hesabatta bildirir ki, sıfır emisyalara geçiş işmak bazarlarını kapsar. Yüksek emisyalı sektörlerde çalışan işçiler hedefli yeniden istihlaslaşma teşebbüsleri olmadan işlerini işmak riski ile üzletiler.

Eyni zamanda hesabatta bildirir ki, OECD ölkelerinde büyüklük yalnız 40%-i işle bağlı formal ve ya qeyri-formal təlimlərdə iştirak edir. Bu xüsusilə yüksək emisyalı sənayelərdə çalışan və yağı iqtisadiyyata keçid zamanı geridə qalmağ riski ilə üzlaşan işçilər üçün maraqlıdır. 2003-cü ildə Avropa Peşə Təhsil və Təlimnin İnkişafı Mərkəzi 2035-ci ilə qədər bacarıq tendensiyalarını proqnozlaşdıraraq bərpə olunan enerji və davamlı kənd təsərrüfatı kimi sahələrdə yağı bacarıqları ehtiyac olacağını vurğulamışdır.

Barabərlik və inteqrasiya məsələləri:

Aşağı gəlirli icmalar, kənd işçiləri yağı təhsil və iş imkanlarına məhdud çıxışa malikdir. Sosial-iqtisadi fərqlərin daha da dərinləşməsi üçün təhsil və təlimdə mövcud barabərliklər aradan qaldırılmalıdır. Bu məsələ xüsusilə qadınlar və kənd yerlərində çalışan işçilər üçün vacibdir.

Çətinliklər və imkanlar:

Təhsil sistemləri bir tərəfdən iqtisadi bağlı böhranlardan, infrastruktur zədələnməsi və tədrisin fasilələrə məruz qalmasından təsirlənir. Digər tərəfdən isə təhsil davamlığı təşviq etmək və zəruri bacarıqları inkişaf etdirmək üçün effektiv vasitədir. Bununla bəla mövcud sistemlər bəzi **əsas sahələrdə** çatışmazlıqlara sahibdir:

- **Bacarıq inkişafı boşluqları:** OECD ölkələrində büyüklük yalnız 40%-i işle bağlı öyrənmədə iştirak edir, yüksək emisyalı sənaye işçiləri arasında bu göstərici daha da aşağıdır.

- **Gənclərin marağının azalması:** Yeniyetmələr orta təhsildə təkrarlanan və ya kifayət qədər dərin olmayan kurikulumlar səbəbindən ətraf mühit məsələlərinə marağ göstərməyə bilər.

Ekoloji cəhətdən dayanıqlı iş yerləri paradoksu: yüksək iqtisadi ekoloji cəhətdən dayanıqlı peşələr qəbəqəf bacarıq və biliklərə ehtiyac duyur, aşağı istisna ekoloji cəhətdən dayanıqlı peşələr isə sabitlik və münasib məşğ təmin etmədiyi üçün cəlbədiç görünür. Statistik məlumatlar 2019-cu ildə global emisiyaların əsas mənbələri enerji (34%), sənaye (24%), kənd təsərrüfatı (22%), nəqliyyat (15%) və binalar (5.8%) olmuşdur. OECD ölkələrində 15 yaşlıların yalnız 50%-dən azı davamlılığa bağlı suallara düzgün cavab veriblər. Bəla ki, bu da ətraf mühit təhsilində ahamiyyətli boşluqları üzə çıxarır.

İşmak bazarı məlumatları barabərlikləri vurğulayır: büyüklük yalnız 40%-i işle bağlı təlim və ya peşəkar inkişaf fəaliyyətlərində iştirak edir. Xüsusilə yüksək emisyalı sektorlarda bu nisbət daha aşağıdır.

Hesabatta bir sıra tövsiyələr də yer alır:

1. Kurikulum və kəllifikasiyaları uyğunlaşdırmaq

Davamlılıq bacarıqlarını bütün kurikulum səviyyələri üzrə xaritalaşdıraraq, boşluqları müəyyənlaşdırın və yağı işmak bazarının tələbləri ilə uyğunlaşdırın.

Təhsil proqramlarının bütün mərhələlərində həm texniki həm də ümumi bacarıqları inteqrasiya edin.

2. Müəllimlərin bacarıqlarını artırmaq

Davamlılıq tədrisə daxil etmək üçün müəllimlərə təlim, peşəkar inkişaf və digər treninlər təşkil edin.

Müəllim hazırlığı proqramlarına davamlılıq təhsilini inteqrasiya edərək, onların praktik bacarıqlarını təkmilləşdirin.

3. Təcrübə və yerli tədris təşviq etmək

Məktəblər, icmalar və sənayelər arasında tərəfdaşlıq dəstəkləyərək, yerli ehtiyacılara cavab verən tədris təcrübələrini inkişaf etdirin.

Ünvan davamlılıq təhsili təşebbüsünü genişləndirmək üçün xüsusi təşviqlər və hüquq çərçivələr yaradın.

4. Formal ve qeyri-formal təhsil sistemlərini əlaqələndirmək

Böyüklər və peşə/qə dəyişkənliyi dövründə olan şəxslər üçün alqatan yerdən ərsəyə gətirmə proqramlarını dəstəkləyin, ömürboyu öyrənməni təşviq edin.

Ali təhsilin etim kommunikasiya və icimai məlumatlandırma kampaniyalarındakı rolunu gücləndirərək, geniş kütlələrin məsuliyyətini artırın.

5. Bacarıqların proqnozlaşdırılması və qiymətləndirilməsi təkmilləşdirilməlidir

Bacarıq strategiyalarını sifir emissiya siyasətlərinin əmək bazarına təsiri ilə uyğunlaşdırın.

Yerli səviyyədəki bacarıq boşluqlarını daha effektiv şəkildə həll etmək üçün regional qoruyucu və əməkdaşlıq modelləri hazırlayın.

6. Yaşlı karyera məsləhətini təkmilləşdirin

Karyera məsləhətini davamı əmək bazarı inkişafı ilə uyğunlaşdıraraq tələbələri və işçiləri yaşlı işlərə yönləndirin.

Yaşlı karyera yollarının müxtəlif nümunələrini icimai məsuliyyət kampaniyaları və tərəfdaşlıq layihələri vasitəsilə nümayiş etdirin.

7. İnküüziv bacarıq tədris sistemləri inkişaf etdirin

Yaşlı bacarıq təliminə çıxış genişləndirmək üçün sənaye, hökumət və təhsil müəssisələri arasında əməkdaşlıq artırın.

Dəzavantajlı qrupların təlimə bərabər çıxışını təmin edərək iştirak imkanlarını minimuma endirin. Nəticə

Davamı gələcəyə nail olmaq üçün təhsil və bacarıq siyasətləri iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşdırılmalı və yaşlı iqtisadiyyatın tələbləri ilə uyğunlaşdırılmalıdır. Bərabərlik, fərdi fərdiyyətlik (agentlik) və ömürboyu öyrənmənin dəstəklənməsi sayəsində təhsil sistemləri fərdi məsuliyyəti və təsiri fəaliyyətə hazırlaya bilər. Bu məqsədə çatmaq üçün siyasətçilər, təhsil işçiləri və sənaye nümayəndələri arasında əməkdaşlıq xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Bu transformativ sayılar nəticəsində vətəndaşlar, istehlakçılar, işçilər davamı və inküüziv gələcəyin formalaşdırılmasına töhfə vermək üçün zəruri bacarıqlarla təchiz olunacaq.

Mənbə: OECD (2025), Empowered Citizens, Informed Consumers and Skilled Workers: Designing Education and Skills Policies for a Sustainable Future, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/311cedbeb-en>.

Təhsil transformasiyasının idarə edilməsi. MOPAN qiymətləndirməsinə dair refleksiylar

Carı İdo Qlobal Təhsil Tarafdaşlığı (GPE) tərəfindən "Təhsil transformasiyasına idarə edilməsi – MOPAN qiymətləndirməsinə dair refleksiylar" adlı məqalə dərc edilmişdir. İllorixistan məqsədə 2002-ci ildə OECD-yə üzv olan 22 dövlətin təqəbbüsü ilə yaradılmış cəxtərəfli təqəbbüdəne fəaliyyətin qiymətləndirmə şəkəllərinin (MOPAN) aparıcı qiymətləndirmənin əsas nəticələri təhəllil olunur. MOPAN-ın başlıca məqsədi cəxtərəfli təqəbbüdəne fəaliyyətini qiymətləndirməklə, onların səmərəliliyini və nəticəliliyini artırmaqdır. Həmçinin hesabəlliliyi və öyrənmə proseslərini gücləndirməklə, qlobal inkişaf məqsədlərinə daha effektiv töhfə verməklərinə şərait yaratmaqdır.

Nəticə etibarıla, hesabət GPE-nin mövcud problemlərin həll etmək və sistemli dəyişiklikləri idarə etmək üçün tətbiq etdiyi əsas strategiyaların da ümumiləşdirir.

MOPAN qiymətləndirməsi prosesində GPE-nin xüsusilə dörd əsas sahədə güclü performans göstərərliyi qeyd olunmuşdur.

1. Təhsil üçün maliyyələşdirilmənin səfərbər edilməsi

Qlobal Təhsil Tarafdaşlığı Multipler vəsaitlə 3,8 milyard ABŞ dolları məbləğində maliyyə vəsaitini səfərbər edərək, ilkin 2,5 milyard ABŞ dolları hədəfini üstələməyi başarmışdır. Bu maliyyəni geniş tərəfdaşlardan (dövlət, özəl sektor və s.) investisiyalar cəlb etmək qabiliyyətini və təhsil maliyyələşdirilməsinə olan güclü öhdəliyini əçq şəkildə nümayiş etdirir.

2. Əməliyyat səmərəliliyi

Qlobal Təhsil Tarafdaşlığının "hərəkət et, öyrən və uyğunlaş" yanaşması, əməliyyat səmərəliliyini əhəmiyyətli dərəcədə artırmışdır. Məsələn, 2024-cü maliyyə ilində qrantların təsdiqi və ayrılması 1 milyard ABŞ dollarının keçmişdir ki, bu da əvvəlki illərə nisbətən böyük artımı göstərir. Bununla yanaşı carı strateji dövr ərzində işlə gəcilmələri 5 aydan da çox azalmışdır. Bu göstəricilər proseslərin optimallaşdırıldığını və idarəetmənin daha effektiv hala gətirildiyini təsdiqləyir.

3. Gəndər bərabərliyinin və iqlim dəyənəqliliyinin təqviqi

Qlobal Təhsil Tarafdaşlığının 2025 strategiyasına cərpvəsində gəndər bərabərliyinə yönəlməş qrantların nisbəti əvvəlki strategiyaya nisbətən 78% artmışdır. Artıq tərəfdaş ölkələrin 78%-i gəndər bərabərliyi məsələlərini prioritet islahatlarına daxil edir. Həmçinin iqlimə dəyənəqli təhsil sistemi təqəbbüsü: 35 ölkəni iqlim problemlərini təhsil vəsaitlə həll etməkdə dəstəkləmişdir. Yalnız 2024-cü ildə iqlimlə bağlı tədbirlərə 418 milyon ABŞ dolları vəsait yatırılması bu sahəyə verilən önəmin bəriz nümunəsidir.

4. Qlobal təhsil əxtiləkturasının gücləndirilməsi

Qlobal Təhsil Tarafdaşlığı, Dəyənəqli İnkişaf Məqsədlərinin 4-cü bəndinə (yəni keyfiyyətli təhsil) uyğunlaşma səylərini gücləndirərək, qlobal təhsil ekosistemindəki əsas rəfuru daha da dəyərli müəyyənləşdirmişdir. "Education Cannot Wait" (ECW) ilə əməkdaşlıq xüsusilə, böhran təsərrü manz qalan ərazilərdə təqəbbüsərin təkərrar etməsini azaldaraq, təsiri artırmışdır. Bundan əlavə, KIX (Bilik və İnnovasiya Müdətləsi) və "Education Out Loud" kimi proqramlar qlobal, regional və milli səviyyələrdə təhsil siyasətini və hesabəlliliyi təkmilləşdirməyə mühüm töhfə verir.

MOPAN qiymətləndirməsi GPE-nin güclü tərəflərini vurğulamaqla yanaşı, gələcək fəaliyyətin daha da yaxşılaşdırılması üçün 4 əsas istiqamətdə potensial inkişaf sahələrini müəyyən etmişdir. Aşağıda bu istiqamətlər və onların əhəmiyyəti haqqında geniş məlumat verilir.

1. Qrant agentlərinin performansı

MOPAN qiymətləndirməsi, grant agentlərinin seçilmə prosesinin ölkə kontekstlərinə daha dərindən uyğunlaşdırılmasının və ümumilikdə səmərəliliyini artırılmasının zərurətini öcə çəkir. Bu cərpvədə GPE tərəfdaş ölkələrə daha geniş seçim imkanları təklif etmək və hesabəlliliyi gücləndirmək üçün addımlar atır.

2. Zorakılıq və təqiblərin cərpvəsini azaltma

Qrant agentlərinin performansı ilə yanaşı, MOPAN GPE-nin zorakılıq və təqiblərə cərpvə siyasətini gücləndirməsini də önəmli hesab edir. GPE bu sahədə məlumatlılığı artırmaq və grant agentlərinin müvafiq məsələlərə reaksiya vermək qabiliyyətini yüksəltmək üçün işlər aparır.

03

3. Tarafdaşların uyğunlaştırılması

Zoraklıkla mübaraza tedbirleri kadar önemli olan diğer mesele tarafdaşların GPE Nizamnamesinde ve tarafdaşlık müavimelerinde müayyen edilmiş ihdalliklara uygun faaliyetler göstermesidir. MOPAN bu faaliyetlerde daha sık koordinasyonun varlığını vurguluyor.

4. Naticaların ölçülmesi

Son olarak, MOPAN GPE'nin sübute esaslanan teşkilat kimsi tanınmasını müsbet ölçimlendirme ve naticaların izlenmesi ve nicemiyi etdirilmesini tavsiye eder. Bu amaçla tahsil naticaları için konkret hedeflerin müayyenleştirilmesi, tahsil faaliyetlerinin kaliteyi için müntazam monitorinaj ve grant göstericilerinin standartlaştırılması mühüm adımlar kimi teşdeir olunur. Bu tedbirler GPE'nin uğurlarının daha şeffaf şekilde ölçülmesine ve dünya miqyasında paylaşılan öyranme proseslerinin güclendirilmesine kömak edecektir.

Netice:

MOPAN ölçimlendirilmesi Qlobal Tahsil Tarafdaşlığının qlobal tahsil sistemlerini transformasiya etmekteki esas rolünü bir daha tasdiqlayir. GPE sistemli dayışıklıkları idare etmek ve her kas için beraber ve keyfiyyetli tahsilin temin olunmasına yönalmiş missiyasını uğurla reallaşdırmaq için daha alverişli mövqetadedir.

Manba: Frigenti, L. (2025, January 16). Driving education transformation: Reflecting on the MOPAN evaluation. Global Partnership for Education. Retrieved from <https://www.globalpartnership.org/blog/driving-education-transformation-reflecting-mopan-evaluation>

Təhsil inkişafı üçün institusional profil. Tələbə uğurunu şərtləndirən amillərin müəyyənləşdirilməsi

04

Stokholm Universitetinin docenti Hugues Engel tərəfindən yazılmış "Təhsil inkişafı üçün institusional profil-tələbə uğurunu şərtləndirən amillərin müəyyənləşdirilməsi" adlı məqalə nəşr olunmuşdur. Məqalədə ali təhsildə tələbə uğuruna təsir edən mühüm amillər araşdırılır. Tədqiqat keçirdikdən sonra universitetin hazırkı diqqətə layiq kursları, Roma və Klavik Dövlət bölməsində həyata keçirilən Tinto və Pusser-in (2006) tələbə uğuru üçün nəzərdə tutulan institusional fəaliyyət modeli əsasında profil yaratma metodundan istifadə edilmişdir. Bu yanaşmanın məqsədi tələbə uğuruna təsir edən 5 əsas şərti - institusional öhdəlik, göstənilər, dəstək, rəy və tələbə iştirakının kursların təminatlaşdırılmasına, tələbələrin akademik göstəricilərinə nə dərəcədə təsir etdiyini müəyyən etməkdir.

Tədqiqat, Tinto və Pusser-in (2006) tələbə uğuru üçün institusional fəaliyyət modeli əsasında aparılmışdır. Bu model Tinto-əsas tələbə inteqrasiyası modelinə əsaslanaraq tələbələrin akademik uğurunu təmin etmək üçün institutların təsir edə biləcəyi 5 əsas şərti müəyyənləşdirir:

- 1. İnstitusional öhdəlik:** Tələbə uğurunu təmin edilməsi məqsədilə resursların ayrılması və təyinatların yerləşdirilməsi institutun sadəliyidir.
- 2. Göstənilər:** Tələbələrə yüksək akademik standartları, tələbələrin dağılımı və aydın şəkildə çatdırılması.
- 3. Dəstək:** Akademik, sosial və maliyyə bəzəmindən tələbələrin ehtiyaclarını qarşılayan dəstək məhsullarının təminatı.
- 4. Rəy:** Tələbə potensialını inkişaf etdirmək üçün mütləq, vaxtında və konstruktiv rəy verilməsi.
- 5. Tələbə iştirakı:** Akademik və sosial fəaliyyətlərə daha çox cəlb olunmağı təşviq etmək tələbələrin inteqrasiyasını artırmaq.

Bu modelin diqqət mərkəzində tələbə uğuruna təsir edən və institutların idarə edə biləcəyi amillər dayanır. Xarici dəyişənlər, məsələn, ailə dəstəyi və ya maliyyə vəziyyəti kimi faktorlar tədqiqatın fokusundan kənarda saxlanılmışdır. Bunun əvəzinə, tədqiqat akademik mühitin qurulması və institutların tələbələrə təqdim etdiyi dəstək sistemlərinə yönəlmişdir. Bu yanaşma, universitetlərə tələbə uğurunu artırmaq üçün birtəbə nazarat edə biləcəkləri dəyişikliklər üzərində işləməyə imkan verir.

Aparılan tədqiqat 2 əsas məqsədi ərsəyə gətirir:

- 1. Tələbə uğurunu şərtləndirən amillər və akademik göstəricilər arasındakı əlaqə:** Tinto və Pusser-in (2006) modeli əsasında müəyyən edilmiş beş tələbə uğurunu şərtləndirən amillərin (institusional öhdəlik, göstənilər, dəstək, rəy və tələbə iştirakı) tələbələrin akademik göstəriciləri ilə (müəssisə kursunu təminatlaşdırma ilə bitirən) əlaqəsini qiymətləndirmək. Bu məqsəd tələbə uğurunu artırmaq üçün ən təsirli şərtləri müəyyənləşdirmək üçün aparılmışdır.
- 2. Əlaqənin Gücündə Fərqliliklər:** Tələbə uğurunu şərtləndirən amillər və akademik göstəricilər arasındakı qarşılıqlı əlaqədə müşahidə olunan fərqləri öyrənmək. Bu yanaşma hansı şərtlərin daha böyük təsiri məlik olduğunu və təhsil inkişafı üçün prioritetləşdirilməli olduğunu müəyyənləşdirmək üçün əsas verir.

Tədqiqatın metodologiyası aşağıdakı əsas komponentlərdən ibarətdir:

- **Iştirakçılar:**

2020-ci ildə bölmənin hazırkı kurslarına yazılmış 1,003 tələbə arasından 261 nəfər sorğuya cavab vermişdir (cavab nisbəti: 26%). Tənzimləmə prosesindən sonra tam məlumat təqdim etməyən 25 respondent silinmişdir və nəticədə 213 tələbənin cavabları təhlil üçün istifadə olunmuşdur.

- **Sorğu:**

Tinto və Pusser-in (2006) tələbə uğuru modeli əsasında hazırlanmış sorğu 58 maddəni əhatə etmişdir. Sorğu tələbələrin beş əsas uğur şərti (institusional öhdəlik, göstənilər, dəstək, rəy və tələbə iştirakı) ilə bağlı fikirlərini çıxarmaq məqsədilə istifadə edilmişdir. Cavablar 1-dən (tamamilə rəzi deyiləm) 7-dək (tamamilə razıyam) qiymətləndirilmişdir.

- **Məlumatların təhlili:**

İki qrup arasında müqayisə aparılmışdır: kursların təminatçıları (n = 138) və təminatçıları olmayanları (n = 75). Hər iki qrup üzrə uğur şərtləri ilə bağlı ortalamalar müqayisə edilmişdir. Məlumatların normal paylanmaması səbəbindən Wilcoxon rank-sum testi statistik analiz üçün seçilmişdir.

İşas naticalar göstarmişdir ki, kursların tamamlayan talabolar bu şartlar tamamlanmayentara nisbeten ilaha müsbat qiymetlendirmişdir. Öe büyük tesir institutional öhdelikde müşahidə edilmişdir ki, bu da təhsil müəssisələrinin talabə uęurusunun işas hərəkatverici qüvvəsi ola biləcəyini vuręulamışdır. Tədqiqatın naticaları talabələr üçün dəstəkləyici bir təhsil mühitinin vacibliyini təsdiqləyir. Bununla yanaşı, soręuların talabə qəvayışına işaslandıęı üçün tədqiqatın bəzi məhdudiyyətləri də mövcuddur. Bu məhdudiyyətləri aradan qaldırmaq üçün talabə və müəllimləri əlavə müşahidələr aparmaq tövsiyə edilir.

Praktik təbiiqlər:

- 1. İnstitusional öhdəliyin gücləndirilməsi:** Talabə uęurunu sadıqlıyı nüməyiq etdirilmək üçün resursları artırılması və tədris saatlarının optimallaşdırılması.
 - 2. Rayların təkmilləşdirilməsi:** Talabalara tez-tez və konstruktiv rəyini verilməsi.
 - 3. Dəstək sistemlərinin gücləndirilməsi:** Tədris qrupları, mentorluę və əlavə tədris programlarının tətbiqi.
 - 4. Talabə iętirakının artırılması:** İcmə hissiini gücləndirən fəaliyyətlər və tədbirlərin tətbiqi.
- Bu yanaşma təhsil mühitlərinin inkişaf etdirilməsi və talabə uęurusunun artırılması üçün konkret və ölçülə bilən strategiyalar təmin edir.

Nəticə:

Tədqiqat, Tinto və Pussar-in modelinin müəyyən bir təhsil mühitində talabə uęuru şərtləri diaqnoz etmək üçün faydalıdır nüməyiq etdirir. Nəticələr talabə uęurusunun təmin edilməsində institusional öhdəlik, rəy və dəstəyin əhəmiyyətinə vuręulayır; təhsil inkişafı üçün praktik tövsiyələr təqdim edir.

Mənbə: Engel, H. (2025). Institutional Profiling for Educational Development: Identifying Which Conditions for Student Success to Address in a Given Educational Setting—A Case Study. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 36(4), 1100-1122. <https://doi.org/10.1177/15210251221147624>